

Воја Марјановић

Покушај модернизовања песме

(Стојан Тарапуза: **ОЧИЊА ПОТОЧИЊА**, „Мисла“, Скопје, 1972)

Наше време, време такозване модерне песме за децу, одликује се живим настојањем песника да се утврђена традиционална поетика превазиђе и да уместо ње загосподари новији приступ феномену детињства и бичу песме. Равноправно, готово у исто време и у оквирима свих наших језичких подручја такво настојање добија потврду у бројним песничким књигама које, са више или мање успеха пропагирају стила и манир свога времена.

Да би исказао однос према онтологији детињства и литературе намењене деци, савремени македонски песник Стојан Тарапуза покушава да спојем традиције и савремености оствари своје тежње. На око више традиционални лирик, бар по мотивској опредељености досадашњих збирки („Подно кајче желби“, „Грејно сонце“, „Дамбара-Думбара“, „Цвет и злато“, „Насмеани кали“) он се труди да спољним ознакама песме и њеном унутрашњом структуром надомести савремене није звукове и тако ухвати код са временом.

Ово настојање не делује ни вештачки ни неприродно: Тарапузини лаки и кратки песнички медаљони делују сасвим лирски уверљиво; они опонашају суштину мотива цвет детињства уједначени су по ритму и мелодији — а изван су типизирани поетске структуре појединих песничких књига које се ових година појављују у Македонији. Схвативши да се младом читаоцу мо-

ра прићи без много глагољивости, директно, са нешто подређеним језичким арсеналом, Тарапуза је у досадашњим стиховима освојио младе читаоце свога поднебља мада и нагласио да та освајања нису завршена јер је пут до истинске „наивне песме“, песме детињства, и дуг и трновит.

У најновијој збирци „Очиња поточиња“, Тарапуза је у складу са досадашњим трагањем изразио све поменуће тежње песника савременијих опредељења, али се усмерио и ка изналажењу још краћих путева до правог бића песме. Та трагања, истина, ни у овој збирци нису у оквиру тематског миљеа; она су више у форми, латке песничком версу, лирској једноставности, у синтези песничке идеје и односу према материјалној збиљи, која се, за песника, друкчије мора презентирати младом читаоцу.

Поред основног осећања детињства и света као поднебља хуманизма, Тарапуза у овој збирци доказује да се такво осећање манифестује у третману појединих мотива, по њему, блиских психологији најмлађих. На тај начин, ни овога пута није изостао из песме заљубљеник пејзажа, романтик идиличних сањарења, нити песник птица, годишњих доба, зова рустикалане атмосфере. За Тарапузу су поменуће теме неодвојиве из поезије за децу и оне, изгледа, не могу, нити мо-

рају, уступити место неком друкчијем свету без обзира да ли је он „ближи и дражи“ инстинкту младих.

Али овакво уверење не би морало да штети општем ставу песникове поетике да се она не понавља, разуме се, у нешто кристалнијем и дотеранијем облику: Тарапуза се за час издиже изнад својих ранијих песничких збирки, но, за час, у његовој песми проговара она „типична нежност, сладуњава и патетична“ коју би стиховима освојио младе чиминише:

Болна птица здравам —
лекови и давам.

Сок и млеко пие —
во лудката спие.

Месечко и рони
сребро — за да сони.

А сонцето, злато —
да полета в јато.

(Нежност)

Збирка „Очиња поточиња“ садржи преко педесет песама нераспоредених у циклус, па ипак, лако је разазнати песничке инклинације Тарапузиних стихова: или је у њима реч о дескрипцији животињског света (Птица пее“, „Птица лета“, „Врапци“) или лирском уживљавању у амбијент природе („Мајски поздрав“, „Априлили“, „Вир“, „Елка“), или временском дијалогу месеца („Јули“, „Август“) или, опет, теме разубених значења („Рачиња“, „Нокта рибар“, „Копка“ и „Оваа песна“). У сваком случају, песник не сеже у нека бизарнија пространства. Његов диапазон тема и мотива се своди на круг и до сада одређених подручја, мада, како рекосмо, тај регион добија вредност у виду третмана, у тежњи ка асимилацији доживљаја и настојања да се одређеним поетским реkvизитаријем саопшти утисак спонтане доживљености света. Иако препознатљив из ранијих збирки, Тарапуза се сада оглаша-

ва кондезовањем имажинацијом песничке слике, и тако, његова песма као да досеже замишљену границу „дечје“, дакле песме за „мали свет“, за „његову мисао и говор“, за аутентични однос и доживљај стварности:

Оваа песна е напишана
вешто,
со неа може да се замеси
тесто.
Да се пронајде извор, да
се изгасе пламен,
со брод да се патува, да се
отвори камен.
Да се посади дрво, да се
посее жито,
од сончеви зраци да се
направи сиго.

(Оваа песна)

Свакако, таква песма која се удаљује од типизираниог мотивског паноа, садржи и остале елементе модернијег звука. А они су: доза хумора, вид игре, маштовитија асоцијативност — и, свеprisутни оптимизам, који Тарапузину песму чини заиста ведром и животноворном.

Полазећи од уверења да је детињство плес веселе игре сустрета, спознаја и открића, Тарапуза не схвата игру исфорсирано, како се, на жалост, да нас запажа, код појединих песника на српско-хрватском подручју: за њега појам игре није у нонсенском опажању света већ у структури песме изражене комбинаториком елемената (језик, рима, хуманизам, етичка категорија). У песничким композицијама какве су „Априлили“, „Снег“, „Нов е брег“, „Вир“, „Брака“, има таквих акцената и од њих се може заиста поћи у грађњу својственог односа и према детињству и, дакако, према песми. Та својства поменутих стихова ваља искористити и са њима кренути даље у авантуру песничке одисеје.

